

Piotr Ślęzak

Wpływ prawa wspólnotowego na polskie prawo autorskie

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 3/3, 14-36

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR ŚLEZAK
*Zakład Zarządzania Mediami i Organizacji Produkcji Filmowej i Telewizyjnej
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*

WPLYW PRAWA WSPÓLNOTOWEGO NA POLSKIE PRAWO AUTORSKIE

Uwagi ogólne

Wpływ prawa wspólnotowego na prawo polskie datować należy od wejścia w życie Układu o stowarzyszeniu zawartego 16 grudnia 1991 roku między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi [Układ, 1994]. Układ ten, zwany Układem Europejskim, wszedł w życie w jego części handlowej 1 marca 1993 roku, a w całości 1 lutego 1994 roku. Stworzył on podstawy normatywne wpływu prawa wspólnotowego na polskie prawo krajowe [Pajor, 2007, s. 225]. Zgodnie z przepisami art. 68 i 69 Układu Europejskiego Polska zobowiązała się do „zbliżenia” istniejącego i przyszłego ustawodawstwa do przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej [Kępiński, 1998]. W praktyce oznaczało to pośredni wpływ prawa wspólnotowego na prawo polskie. W doktrynie prawa autorskiego wielokrotnie podkreślano, że upodobnianie polskiego systemu prawnego nie oznacza konieczności wprowadzania identycznych regulacji [Kępiński i Nowicka, 1996 s. 8; Matlak 2002, s. 22], a jedynie nakaz traktowania regulacji unijnych jako „wiązący model ustawodawczy” [Pajor, 2007, s.227].

Na podstawie Traktatu Akcesyjnego z 16 kwietnia 2003 roku [Traktat, 2004] Polska przystąpiła do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2005 roku. Najogólniej można powiedzieć, że Polska przyjęła wówczas cały tzw. wspólnotowy porządek prawny (*acquis communautaire*). W dniu akcesji nastąpiło istotne i głębokie przekształcenie polskiego systemu prawa: obok prawa pochodzącego od ustawodawcy krajowego pojawiło się prawo wspólnotowe. Stanowią one dwa składniki obowiązujących w Polsce przepisów. Prawo

wspólnotowe jest stosowane w Polsce w oparciu o dwie zasady wypracowane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako ETS). Chodzi o zasadę bezpośredniego stosowania prawa wspólnotowego oraz zasadę pierwszeństwa prawa wspólnotowego.

Zgodnie z zasadą bezpośredniego stosowania prawo wspólnotowe wchodzi bez potrzeby transformacji bądź recepcji w skład krajowego porządku państwa członkowskiego. Sądy krajowe powinny stosować normy prawa wspólnotowego w ich oryginalnym charakterze (jako pochodzące z prawa wspólnotowego) [Pajor, 2007, s. 229]. Dotyczy to zarówno norm tzw. prawa pierwotnego (wynikającego z traktatów założycielskich¹), jak i prawa pochodnego (formułowanego na podstawie prawa pierwotnego) obejmującego zwłaszcza rozporządzenia i dyrektywy. Rozporządzenia są bezpośrednio stosowane na podstawie art. 288 TFUE [Łazowski, 2007]. Należy zaznaczyć, że dotychczas nie zostało wydane żadne rozporządzenie w obszarze prawa autorskiego². Także dyrektywy, pomimo że wymagają implementacji, uznaje się za włączone do polskiego systemu prawnego. Jednakże w stosunkach cywilnoprawnych dyrektywy mogą być stosowane przez sądy jedynie pośrednio, jako podstawa interpretacji obowiązujących przepisów. Zgodnie z poglądem ETS wyrażonym w wyroku z 14 lipca 1994 roku w sprawie *Faccini Dori* [Wyrok, 1994] sądy powinny interpretować przepisy ustawodawstwa krajowego w sposób maksymalnie zbliżony do celu odpowiedniej dyrektywy i użytych w niej sformułowań.

Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego jest zasadą pozwalającą na rozstrzygnięcie kolizji prawa krajowego i wspólnotowego. Są one nieuchronne zważywszy, że stosowanie prawa w Polsce wymaga uwzględnienia obu tych norm. Zasada ta nie została wprost wyrażona w traktatach założycielskich, sformułował ją ETS w wyroku z 15 lipca 1964 roku [Wyrok, 1964] w sprawie *Flaminio Costa przeciwko ENEL*. Zdaniem Sądu „w odróżnieniu od zwykłych umów międzynarodowych, Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą powołał do życia własny system prawny, który z dniem wejścia w życie postanowień Traktatu, stał się integralną częścią systemu prawnego państw członkowskich, i który jego sądy mają obowiązek stosować. Powołując do życia na czas nieokreślony Wspólnotę, posiadającą własne instytucje, osobowość i zdolność prawną oraz prawo występowania na arenie międzynarodowej, a zwłaszcza poprzez wyposażenie jej w rzeczywiste uprawnienia wynikające z ograniczenia suwerenności przez państwa członkowskie i prze-

¹ Należy tu zwłaszcza uwzględnić traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej [Tabele, 2010]. Dalej jako TFUE.

² Istnieją natomiast rozporządzenia dotyczące własności przemysłowej. Przykładowo można wskazać na rozporządzenie 207/2009 o wspólnotowym znaku towarowym [Rozporządzenie, 2009] oraz rozporządzenie nr 510/2006 z 20 marca 2006 roku w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych [Rozporządzenie, 2006].

kazania kompetencji na rzecz Wspólnoty, państwa członkowskie ograniczyły swoje suwerenne prawa i w ten sposób tworzyły system prawny, który wiąże zarówno te państwa jak i ich obywateli. Wprowadzenie do systemu prawnego każdego państwa członkowskiego przepisów wydawanych przez Wspólnotę, a mówiąc ogólniej litery i ducha Traktatu, uniemożliwia państwom członkowskim przyznanie pierwszeństwa jednostronnym lub późniejszym przepisom przed systemem prawnym przyjętym przez nie na zasadzie wzajemności. Przepisy tego rodzaju nie mogą być sprzeczne z tym systemem prawnym. Prawo wynikające z Traktatu, będące niezależnym źródłem prawa, nie może być, ze względu na swój szczególny i wyjątkowy charakter, uchylane przez przepisy prawa krajowego, bez względu na ich moc, bez pozbawienia go jego charakteru jako prawa wspólnotowego i bez zakwestionowania podstaw prawnych, na których opiera się Wspólnota. Dokonany przez państwa członkowskie transfer praw i obowiązków z ich własnych systemów prawnych na rzecz wspólnotowego systemu prawnego prowadzi do trwałego ograniczenia ich praw suwerennych”. Odmiennie zdanie w omawianej kwestii zajął polski Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 11 maja 2005 roku [Wyrok OTK, 2005]. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego nadrzędność Konstytucji w stosunku do całego porządku prawnego, w obszarze suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, przejawia się w kilku płaszczyznach. Po pierwsze, proces integracji europejskiej związany z przekazywaniem kompetencji w niektórych sprawach organom wspólnotowym (unijnym) ma oparcie w samej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Mechanizm przystąpienia Rzeczypospolitej do Unii Europejskiej znajduje wyraźną podstawę prawną w regulacjach konstytucyjnych. Jego ważność i skuteczność uzależniona jest od spełnienia konstytucyjnych elementów procedury integracyjnej, w tym również – procedury przekazywania kompetencji. Po drugie, nadrzędność Konstytucji znajduje potwierdzenie w konstytucyjnie określonym mechanizmie kontroli konstytucyjności Traktatu akcesyjnego oraz aktów stanowiących jego integralne składniki. Mechanizm ten został oparty na tych samych zasadach, na jakich Trybunał Konstytucyjny orzekać może o zgodności z Konstytucją ratyfikowanych umów międzynarodowych. W takiej sytuacji przedmiotem kontroli stają się także, jakkolwiek pośrednio, inne akty prawa pierwotnego Wspólnot i Unii Europejskiej stanowiące załączniki do Traktatu akcesyjnego. Po trzecie, przepisy (normy) Konstytucji jako aktu nadrzędnego i stanowiącego wyraz suwerennej woli narodu nie mogą utracić mocy obowiązującej bądź ulec zmianie przez sam fakt powstania nieusuwalnej sprzeczności pomiędzy określonymi przepisami (aktami wspólnotowymi a Konstytucją). W takiej sytuacji suwerenny polski ustrojodawca konstytucyjny zachowuje prawo samodzielnego zadecydowania o sposobie rozwiązania tej sprzeczności, w tym również o celowości ewentualnej zmiany samej Konstytucji. Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego w stosunku do prawa krajowego jest silnie eksponowana przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Taki stan

rzeczy jest uzasadniany celami integracji europejskiej oraz potrzebami tworzenia wspólnej europejskiej przestrzeni prawnej. Zasada ta stanowi niewątpliwie wyraz dążeń do zagwarantowania jednolitego stosowania i egzekucji prawa europejskiego. Nie ona jednak – na zasadzie wyłączności – determinuje ostateczne decyzje podejmowane przez suwerenne państwa członkowskie w warunkach hipotetycznej kolizji pomiędzy wspólnotowym porządkiem prawnym a regulacją konstytucyjną. W polskim systemie prawnym decyzje tego typu winny być podejmowane zawsze z uwzględnieniem treści art. 8 ust. 1 Konstytucji. Zgodnie z art. 8 ust. 1 Konstytucji pozostaje ona najwyższym prawem Rzeczypospolitej.

Na wyraźne podkreślenie zasługuje fakt, że nie istnieje wspólne prawo autorskie Unii Europejskiej. Omawiając europejskie regulacje dotyczące prawa autorskiego należy uwzględnić normy: TFUE, dyrektywy, oraz Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Dwa pierwsze zagadnienia zostaną dokładniej omówione niżej; natomiast odnośnie Karty Praw Podstawowych wystarczy stwierdzić, iż chroni ona własność intelektualną, w tym także prawo autorskie (art. 17 ust. 2). Do ochrony tej znajdują odpowiednio zastosowanie normy dotyczące ochrony własności [Wyjaśnienia, 2007]. I tak, zgodnie z art. 17 ust. 1 „Każda osoba ma prawo do władania, używania, dysponowania i przekazania w drodze spadku swego mienia nabytego zgodnie z prawem. Nikt nie może być pozbawiony swego mienia, chyba że w interesie publicznym, w przypadkach i na warunkach przewidzianych w ustawie, za uczciwym odszkodowaniem wypłaconym we właściwym terminie. Korzystanie z własności może podlegać regulacji ustawowej, jeśli jest to konieczne ze względu na interes ogólny”.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Prawo autorskie jest oparte na swoistym monopolu, polegającym na tym, że ustawodawca „gwarantuje” twórcom wyłączność korzystania z utworów. Monopol ten stanowi przeszkodę dla swobodnej cyrkulacji i komercjalizacji dzieł. Zderza się on z prawem wspólnotowym, które ustanowiło „swobody” na jakich zbudowano wspólny rynek: swobody przepływu towarów, świadczenia usług i konkurencji.

W TFUE nie ma normy wyraźnie odnoszącej się do własności literackiej i artystycznej. W pierwszym okresie obowiązywania Traktatu prowadziło to niekiedy w doktrynie do formułowania wniosku, że nie znajduje on zastosowania do prawa autorskiego. Wniosek taki formułowano na podstawie art. 345 (dawniej art. 295 TWE), zgodnie z którym Traktat nie przesądza w niczym prawa własności w państwach członkowskich [Linant de Bellfonds, 2004, s. 456]. Prawo autorskie jest w nim traktowane jako postać prawa własności [Barta i Markiewicz, 2010, s. 379]. Obecnie fakt, iż Traktat obejmuje swoim zakresem prawo autorskie nie podlega już dyskusji. ETS

w wyroku z 20 października 1993 roku w sprawie *Phil Collins* przeciwko *IMTRAT* [Wyrok, 1993] stwierdził, że prawo autorskie i prawa pokrewne – zwłaszcza ze względu na ich wpływ na wymianę dóbr i usług wewnątrz Wspólnoty – są z konieczności poddane regulacjom traktatowym.

Zasada niedyskryminacji. Zgodnie z art. 18 TFUE „zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową”. ETS wydał na podstawie tego przepisu wyrok w sprawie *Phil Collins* przeciwko *IMTRAT*. Sąd uznał, że każde państwo członkowskie powinno stosować standard równego traktowania (tzw. traktowania krajowego) w odniesieniu do obywateli innych państw członkowskich [Barczewski, 2007, s. 131]. Zdaniem Sądu do naruszenia omawianego przepisu dochodzi jeśli przepisy krajowe pozbawiają twórców lub artystów wykonawców praw przyznanych własnym obywatelom. Dochodząc przed sądem zapewnienia ochrony przyznawanej twórcom lub artystom wykonawcom w danym kraju można powoływać się bezpośrednio na art. 12 TWE [Barta i Markiewicz, 2010, s. 382]. Natomiast w wyroku z 30 czerwca 2005 roku w sprawie *Tod's* przeciwko *Heyraud SA* [Wyrok, 2005] ETS podnosi, że „Wykładni art. 12 WE, który ustanawia podstawową zasadę niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową, należy dokonywać w taki sposób, że uzależnienie dopuszczalności żądania przez autora ochrony praw autorskich w Państwie Członkowskim udzielonej przez przepisy tego Państwa Członkowskiego od spełnienia kryterium identyfikacji opartego na państwie pochodzenia dzieła, pozostaje z nim w sprzeczności”. Oznacza to, że niedopuszczalne jest uzależnienie przyznania obywatelowi innego kraju członkowskiego identycznej ochrony jak ochrony przewidzianej dla własnych obywateli od respektowania przez kraj jego pochodzenia zasady wzajemności [Barta i Markiewicz, 2010, s. 281].

Zasada swobodnego przepływu towarów. Swoboda przepływu towarów przejawia się w podwójnym zakazie wprowadzania w handlu w obrębie Wspólnoty cel i opłat mających podobny skutek oraz ograniczeń ilościowych wymiany, a także środków mających podobny skutek [Druesne, 1996, s. 24]. Egzemplarze utworów³ stanowią przedmiot handlu regulowanego przez prawo wspólnotowe na dwóch „poziomach”: poziomie nośników (czyli towarów) oraz poziomie wykonywania praw [Linant de Bellfonds, 2004, s. 457].

Co do poziomu obrotu nośnikami należy zauważyć, że realizacji swobodnego przepływu towarów zostały poświęcone przepisy art. 34-36 TFUE. ETS wielokrotnie zajmował się sprawami dotyczącymi obiegu egzemplarzy utworów w ramach wspólnego rynku. Ciekawym przykładem takiego orzeczenia jest wyrok z 8 czerwca 1971 roku w sprawie *Deutsche Grammophon* przeciwko *Métro* [Wyrok, 1971]. ETS musiał odpowiedzieć na pytanie w jaki sposób należy postępować, jeśli egzemplarze utworu zostały wyprodukowane

³ Przez egzemplarz utworu rozumiem przedmiot prawa cywilnego łączący w sobie utwór (dobro intelektualne) oraz nośnik materialny (przedmiot, w którym utwór jest inkorporowany) [Ślęzak, 2007, s. 20].

za zgodą twórcy, ale z autoryzacją jedynie na terytorium państwa, w którym zostały wytworzone. Czy w takich sytuacjach twórca może sprzeciwić się importowi tych egzemplarzy? Sprawa ta dotyczyła następującego stanu faktycznego. Przedsiębiorstwo niemieckie Deutsche Grammophon produkowało płyty, które przesyłało do filialnej spółki francuskiej Polydor, która je reeksportowała do Republiki Federalnej Niemiec na rzecz spółki Métro. Ta ostatnia odsprzedawała płyty w RFN po cenach niższych od stosowanych przez Deutsche Grammophon. Deutsche Grammophon zaprotestował przeciwko takim praktykom powołując się na wyłączność prawa wprowadzania egzemplarzy do obrotu na terenie Niemiec. ETS stwierdził, że „... fakt powoływania się na prawo sąsiednie prawu autorskiemu, aby stworzyć przeszkodę dla wprowadzania do obrotu na terytorium narodowym produktu zbywanego przez podmiot prawa sąsiedniego lub przez podmiot przez niego uprawniony w innym państwie członkowskim jest sprzeczne z przepisami, które przewidują swobodny przepływ towarów wewnątrz wspólnego rynku”.

W wyroku z 20 stycznia 1981 roku w sprawie *Musik – Vertrieb i Koditel* przeciwko GEMA [Wyrok, 1981], która dotyczyła przedsiębiorstwa importującego z RFN nośniki swoich nagrań, ETS stanął na stanowisku, że nośniki te są towarami. Zgodnie z przepisem art. 36 TFUE przepisy ustanawiające zasadę swobody przepływu towarów nie stanowią przeszkody dla wprowadzania zakazów albo ograniczeń importu, jeśli podyktowane są one względami dotyczącymi własności przemysłowej lub handlowej (która obejmuje także ochronę zapewnianą przez prawo autorskie). Inaczej mówiąc prawa szeroko rozumianej własności intelektualnej należy traktować jako wyjątki od zasady swobodnego przepływu towarów. Wyjątki te nie mogą stanowić środka samowolnej dyskryminacji ani samowolnego ograniczania handlu między państwami członkowskimi [Linant de Bellfonds, 2004, s. 457]. Wyjątki są możliwe jedynie wówczas, gdy są usprawiedliwione ochroną praw, które stanowią „specyficzny przedmiot” własności intelektualnej. W zakresie własności intelektualnej są to prawa o podwójnej (dualistycznej) naturze: chroniące interes osobisty twórcy oraz jego interes ekonomiczny⁴.

Zasada swobodnego przepływu usług. Z przepisów art. 56-57 TFUE wynika nakaz eliminowania wszelkich form dyskryminacji podmiotu świadczącego usługi ze względu na jego obywatelstwo. W zakresie świadczenia usług normy TFUE nie znajdują zastosowania. Stosowane są ustawodawstwa narodowe, z zastrzeżeniem jednakże ograniczeń, których prawo wspólnotowe tolerować nie może [Colombet, 1994, s. 369]. Przykładem jest sprawa *Coditel* [Wyrok, 1982]. Francuska spółka Les films la Boétie udzieliła belgijskiej spółce Ciné Vog Films wyłącznego zezwolenia na dystrybucję w Belgii filmu „Le Boucher” na okres siedmiu lat. W okresie tym film był prezentowany w telewizji niemieckiej, której audycje mogły być odbierane

⁴ Tak ETS w sprawie *Phil Collins* przeciwko IMTRAT [Wyrok, 1993].

w Belgii, dzięki spółce Coditel. Komisja stwierdziła, iż zasada wyczerpywania jest usprawiedliwiona odnośnie praw autorskich, które mają za cel dystrybucję nośników materialnych. Zasada ta nie może być stosowana w przypadkach, gdy brak jest nośnika materialnego. Tego typu prawa autorskie charakteryzują się tym, że nie ulegają wyczerpaniu przez pierwszą prezentację publiczności oraz tym, że dla powtórzenia tej prezentacji potrzebna jest zgoda autora. Z kolei ETS stwierdził: „...normy Traktatu nie powinny, co do zasady, stanowić przeszkody dla ograniczeń geograficznych, które strony umowy licencyjnej przyjęły, aby chronić twórców. Sam fakt, że ograniczenia geograficzne mogą pokrywać się z granicami państwowymi nie implikuje rozwiązania innego w sytuacji, gdy organizacja telewizyjna w krajach członkowskich powołuje się, w szerokim kontekście, na ustawowe monopole w zakresie nadań”.

Zakaz zawierania porozumień ograniczających konkurencję. Wspólny Rynek jest oparty na systemie gospodarki rynkowej. Założenie takie implikuje pozostawienie przedsiębiorstwom możliwie największej swobody wyboru na rynku [Druesne, 1996, s. 179]. Zdaniem ETS podstawową koncepcją postanowień TFUE dotyczących konkurencji jest założenie, że podmiot gospodarczy powinien w niezależny od innych podmiotów sposób określać politykę, jaką zamierza prowadzić na Wspólnym Rynku. Dotyczy to również adresatów ofert i odbiorców dostaw [Wyrok, 1975]. Przepisy TFUE określające reguły konkurencji (tj. art. 101 i 102) odnoszą się do porozumień zawieranych przez przedsiębiorców. W związku z tym pojawia się pytanie, czy pojęcie „przedsiębiorstwa” ma zastosowanie do prawa autorskiego? Frank Gotzen twierdzi, że pojęcie to nie znajduje zastosowania w materii praw autorskich, ponieważ autor osobiście eksploatuje swoje dzieło; ponadto omawiane pojęcie zakłada pewien stopień organizacji technicznej i handlowej [Colombet, 1994, s. 371]. Jest to jednak zdanie odosobnione. Przeciwno stanowisku F. Gotzena można podnieść następujący argument: to nie autor jako taki wykonuje prawa autorskie, lecz wydawcy, producenci filmowi, producenci fonogramów i wideogramów, organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi⁵ - tj. podmioty będące z reguły przedsiębiorcami [Colombet, 1994, s. 371 i cytowana tam literatura].

Przepis art. 101 TFUE zawiera zakaz zawierania porozumień ograniczających konkurencję. W sprawie *Deutsche Grammophon* ETS stwierdził, że prawo wyłączne można oceniać przez pryzmat art. 101 TFUE (dawniej art. 81) „w każdym przypadku, kiedy stanowi ono przedmiot, środek lub konsekwencję porozumienia, które zabraniając importu legalnie wprowadzonych do handlu produktów pochodzących z krajów członkowskich miałyby prowadzić w efekcie do ograniczenia rynku”.

⁵ Co do organizacji zbiorowego zarządzania zob. wyrok ETS z 21 marca 1974 roku w sprawie *Belgische Radio p. SABAM* [Wyrok, 1974].

Zakaz nadużywania pozycji dominującej. Nadużycie pozycji dominującej sankcjonuje przepis art. 102 TFUE. Przepis ten nie znajduje zastosowania do pojedynczego autora, jest natomiast stosowany w dziedzinie praw pokrewnych, bądź spółek reprezentujących interesy autorów [Colombet, 1994, s. 375, zob. cytowane orzecznictwo]. W sprawie Deutsche Grammophon ETS stwierdził, że producent fonogramów może nadużyć pozycji dominującej stwarzając przeszkody dla efektywnej konkurencji w istotnej części wspólnego rynku [Colombet, 1994, s. 374]. Ciekawym przykładem wątpliwości interpretacyjnych na tle przepisu art. 82 TWE jest sprawa Magill [Wyrok, 1995]. Spółka *Magill TV Guide* chciała publikować tygodniowy informator telewizyjny zawierający zestawienie wszystkich programów odbieranych w Irlandii i Irlandii Północnej. Miała to być działalność wypełniająca istniejącą na rynku lukę. Stacje telewizyjne ITP, RTE, BBC udostępniały swoje programy pismom codziennym, wraz z nieodpłatną licencją określającą warunki na jakich może nastąpić publikacja. Brak było natomiast tygodniowych zestawień programów. Wymienione wyżej stacje uzyskały orzeczenie sądu krajowego zakazujące działalności *Magill*, ze względu na przysługujące im prawa autorskie do własnych programów (w prawie brytyjskim i irlandzkim zapowiedzi programowe mogą być przedmiotem prawa autorskiego, jako dzieła piśmiennicze). *Magill* wniosła skargę do Komisji powołując się na naruszenie przez stacje telewizyjne pozycji monopolistycznej. Komisja wydała decyzję stwierdzającą, że doszło do naruszenia przepisu art. 82 TWE i nakazała stacjom telewizyjnym dostarczać osobom trzecim, na ich żądanie, tygodniowych list programów, wraz z zezwoleniem na ich reprodukcję, przy określeniu rozsądnego wynagrodzenia. Decyzja ta została zaskarżona do sądu pierwszej instancji, który skargę oddalił. 6 kwietnia 1995 roku zapadło orzeczenie ETS utrzymujące w mocy orzeczenie sądu pierwszej instancji, a tym samym decyzję Komisji Wspólnot Europejskich. Po raz pierwszy w odniesieniu do prawa autorskiego ETS opowiedział się za udzieleniem licencji przymusowej, wychodząc z założenia, że podstawowa funkcja prawa autorskiego, tj. zapewnienie słusznego wynagrodzenia nie ucierpi skoro licencja ma być odpłatna.

Dyrektywy a polskie prawo autorskie

Parlament i Rada wydały osiem dyrektyw w celu harmonizacji prawa autorskiego:

1) dyrektywa nr 91/250 z dnia 14 maja 1991 roku o ochronie prawnej programów komputerowych;

2) dyrektywa nr 92/100 z dnia 19 listopada 1992 roku w sprawie najmu, użyczenia i niektórych praw pokrewnych (wersja ujednolicona: dyrektywa nr 2006/115 z dnia 12 grudnia 2006 roku);

3) dyrektywa nr 93/83 z dnia 27 września 1993 roku w sprawie koordynacji określonych przepisów prawa autorskiego oraz praw pokrewnych w odniesieniu do przekazu satelitarnego i rozpowszechniania kablowego;

4) dyrektywa nr 93/98 z dnia 29 października 1993 roku w sprawie ujednoczenia czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (wersja ujednolicona: dyrektywa nr 2006/116 z dnia 12 grudnia 2006 oku.);

5) dyrektywa nr 96/9 z dnia 11 marca 1996 roku o prawnej ochronie baz danych;

6) dyrektywa nr 2001/29 z dnia 22 maja 2001 roku o ujednoczeniu niektórych aspektów prawa autorskiego oraz praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym;

7) dyrektywa 2001/84 z 27 września 2001 roku o *droit de suite* na korzyść autora oryginalnego dzieła sztuki;

8) dyrektywa 2004/48 z 29 kwietnia 2004 roku o dochodzeniu praw własności intelektualnej.

Zostały również zapoczątkowane prace nad kolejną dyrektywą w sprawie środków prawa karnego mających na celu zapewnienie egzekwowania praw własności intelektualnej [Rezolucja, 2007].

Należy stwierdzić, że polskie prawo autorskie jest co do zasady zharmonizowane z wymienionymi dyrektywami. Oznacza to, że treść polskiego prawa autorskiego odpowiada wytycznym z nich wynikającym. Jako przykłady owej zgodności można wskazać dwie kwestie: dystrybucji egzemplarzy utworów oraz ich najmu i użyczenia.

Zwielokrotnienie utworu następuje w określonym celu. Jest nim najczęściej sprzedaż zwielokrotnionych egzemplarzy, która mieści się w ramach prawa dystrybucji objętego monopolem autorskim. Określony podmiot (dystrybutor) w wyniku zawarcia umowy licencyjnej z podmiotem autorsko uprawnionym do określonego utworu uzyskuje uprawnienie zwielokrotnienia utworu i dystrybucji wytworzonych egzemplarzy. Dystrybutor jest pośrednikiem między sferą podmiotów uprawnionych a sferą odbiorców utworów⁶. Przedmiotem dystrybucji są egzemplarze utworów: książki, CD, VCD, CD-ROMy. Nie obejmuje ona natomiast niematerialnych metod rozpowszechniania utworów: wyświetlania w kinach, nadań telewizyjnych i radiowych [Schricker, 1997, s. 128 i nast.].

Dystrybucja wytworzonych egzemplarzy jest źródłem dochodu dystrybutora, a pośrednio również twórcy. Nabywcami tych egzemplarzy są: osoby kupujące egzemplarze dla własnych potrzeb (edukacyjnych, kolekcjonerskich) i osoby prowadzące tzw. wypożyczalnie, udostępniające odpłatnie nabyte egzemplarze swoim klientom w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej – na podstawie umowy najmu, jak również instytucje udo-

⁶ Porównaj definicje dystrybucji [Hendrykowski, 1994, s. 72-73].

stępująca nabyte egzemplarze nieodpłatnie (np. biblioteki, uniwersytety) – na podstawie umowy użyczenia.

Przyznanie twórcom wyłącznego prawa dystrybucji oznacza nadanie im uprawnienia do kontroli rozpowszechniania zwielokrotnionych egzemplarzy. W krajach członkowskich Wspólnoty Europejskiej wykształciły się dwa systemy rozwiązań pozwalających na tę kontrolę: tzw. prawo przeznaczenia (Francja, Belgia) i prawo wprowadzenia do obrotu (pozostałe kraje Wspólnoty Europejskiej). W pierwszym systemie twórca decyduje o wprowadzeniu zwielokrotnionych egzemplarzy do obrotu oraz o przeznaczeniu egzemplarzy już znajdujących się w obrocie [Gotzen, 1975, s. 376; Pollaud-Dulian, 1989, s. 195]. Jest to prawo o bardzo szeroko zakreślonych granicach. Natomiast w drugim systemie twórca decyduje jedynie o wprowadzeniu egzemplarzy do obrotu. Przez wprowadzenie do obrotu należy rozumieć publiczne udostępnienie egzemplarzy utworu drogą przeniesienia własności dokonanej przez uprawnionego lub za jego zgodą⁷. Podmiot autorsko uprawniony albo samodzielnie przenosi własność sprzedając egzemplarze albo w drodze umowy zezwala innym podmiotom na takie działanie.

W związku z tak różnymi rozwiązaniami spotykanymi w prawie autorskim państw członkowskich ustawodawca europejski ujedynolicił prawo europejskie w omawianym zakresie.

Pojęciem prawa dystrybucji posługują się dyrektywy o programach komputerowych (art. 4), o bazach danych (art. 4), o najmie (art. 9) oraz dyrektywa o społeczeństwie informacyjnym (art. 4 ust.1). W świetle wspomnianych aktów prawnych podmiotom autorsko uprawnionym przysługuje wyłączone prawo zezwalania lub zabraniać wszelkich aktów dystrybucji egzemplarzy na rynku [Röttinger, 1993, s. 75 i nast.]. Podstawowe znaczenie wśród tych działań ma oferowanie do sprzedaży i sprzedaż egzemplarzy utworów ponieważ prawo dystrybucji dotyczy zawsze konkretnych egzemplarzy.

Polski ustawodawca przyznał wyłączone prawo wprowadzenia do obrotu egzemplarzy utworu autorom (art. 50 pkt 2 prawa autorskiego), twórcom programów komputerowych (art. 74 ust. 4 pkt 3 prawa autorskiego), artystom wykonawcom (art. 86 ust. 1 pkt 2b prawa autorskiego), producentom fonogramów i wideogramów (art. 94 ust. 4 pkt 2 prawa autorskiego) i organizacjom nadawczym (art. 97 pkt 5 prawa autorskiego).

Ustawodawca europejski wprowadził zasadę wyczerpania prawa dystrybucji. Koncepcja ta polega na tym, że po pierwszym wprowadzeniu do obrotu konkretnego egzemplarza, za zgodą podmiotu uprawnionego z tytułu prawa wprowadzenia do obrotu, prawo to wygasa. Tak więc z chwilą wyczerpania prawa do obrotu powstaje sytuacja, w której podmiot autorsko uprawniony (lub inny przez niego upoważniony) po raz pierwszy legalnie wprowadza do handlu egzemplarz utworu [Röttinger,

⁷ Por. Art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy prawo autorskie i w literaturze [Ślęzak, 2006, s. 86-88].

1993, s. 59]. Dlatego istotne jest precyzyjne ustalenie kiedy egzemplarz został wprowadzony do obrotu.

Prawo wprowadzenia do obrotu dotyczy zawsze konkretnych egzemplarzy utworu podobnie jak i zasada wyczerpywania tego prawa. Wyczerpanie prawa w odniesieniu do jednego egzemplarza nie powoduje wyczerpania co do innych egzemplarzy.

Wyczerpywanie prawa dotyczy także podzielonego prawa wprowadzenia egzemplarzy do obrotu. Wówczas wyczerpaniu ulega jedynie ta część prawa wprowadzenia do obrotu, którą obejmuje upoważnienie w umowie licencyjnej. Przykładowo producent utworu audiowizualnego udziela dystrybutorowi licencji na określone terytorium (z reguły państwo)⁸. Wówczas przez działalność takiego dystrybutora dochodzi do wyczerpania prawa wprowadzenia do obrotu jedynie na terytorium, którego dotyczy umowa licencyjna.

Wyczerpanie prawa dystrybucji ustawodawca przewidział w dyrektywach: o programach komputerowych (art. 4), o ochronie baz danych (art. 5), oraz o społeczeństwie informacyjnym (art. 4 ust. 2). Zgodnie z tym ostatnim przepisem prawo dystrybucji wyczerpuje się jedynie w sytuacji, kiedy pierwsza sprzedaż lub inne przeniesienie własności przez uprawnionego lub za jego zgodą nastąpiło na terytorium Wspólnoty Europejskiej. Ustawodawca wprowadził tym samym instytucję tzw. unijnego wyczerpania prawa dystrybucji. Omawiany przepis dyrektywy w doktrynie ocenia się jako wyraźny zakaz wprowadzania tzw. międzynarodowego wyczerpania prawa [Matlak, 2002, s. 167]. Zakaz ten potwierdzają orzeczenia ETS⁹. W konsekwencji podmiot autorsko uprawniony może skutecznie sprzeciwić się importowi egzemplarzy z kraju nienależącego do Wspólnoty, gdyż prawo wprowadzenia do obrotu nie uległo wyczerpaniu [Colombet, 1994, n.b. 498-499].

Najnowszym orzeczeniem, w którym ETS rozpatrywał kwestię wspólnotowego wyczerpania prawa jest wyrok w sprawie *Laserdisken* (2006) [Wyrok, wrzesień 2006]. *Laserdisken* jest duńską spółką handlową sprzedającą kopie utworów audiowizualnych indywidualnym nabywcom. Spółka ta importowała egzemplarze z krajów członkowskich i państw trzecich. Często były to specjalne wydania amerykańskie niepublikowane w Europie. Po rozpatrzeniu sprawy Trybunał wydał wyrok, zgodnie z którym art. 4. ust. 2 dyrektywy o społeczeństwie informacyjnym nie może być interpretowany w ten sposób, że sprzeciwia się normom prawa narodowego przewidującym prawo wprowadzenia do obrotu oryginałów lub kopii utworów na terytorium Wspólnoty Europejskiej przez podmiot autorsko uprawniony lub za jego zgodą.

Z przepisu art. 4 ust. 2 dyrektywy w związku z pkt. 28 jej preambuły wynika zasada, że państwa członkowskie mogą wprowadzić jedynie zasadę

⁸ Warto zauważyć, że w państwach władających terytoriami zależnymi zawiera się odrębne umowy na terytorium metropolii i na terytoriach kolonii.

⁹ Por. zwłaszcza orzeczenia w sprawach *Silhouette International Schmiedt GmbH* (1988) i *Micro Leader Business* (2000) [Wyrok, 1998; Wyrok, grudzień 1999].

wspólnotowego wyczerpania prawa wprowadzenia do obrotu. Wniosek ten dodatkowo wzmacnia art. 5 dyrektywy, który upoważnia państwa członkowskie do wprowadzenia wyjątków lub ograniczeń dotyczących m.in. prawa wprowadzenia do obrotu. Z dyspozycji tego przepisu nie wynika, że wyjątki lub ograniczenia mogą dotyczyć zasady wyczerpania, i w konsekwencji umożliwić uchylenie tej zasady¹⁰.

Komentowany przepis, zdaniem ETS, ustanawiając zasadę wyczerpania prawa jako skutek pierwszej sprzedaży lub przeniesienia prawa własności, nie narusza umów międzynarodowych zawartych przez Wspólnotę w dziedzinie prawa autorskiego. W konsekwencji podmiot autorsko uprawniony zachowuje kontrolę nad pierwszą sprzedażą na terytorium Wspólnoty. Warto zwrócić uwagę, że producent filmowy i podmiot uprawniony z tytułu licencji udzielonej w państwie trzecim nie znajduje się w sytuacji identycznej lub przynajmniej porównywalnej z sytuacją producenta i podmiotu uprawnionego z tytułu licencji udzielonej w państwie członkowskim. Zakaz wyczerpania międzynarodowego wpływa tym samym na respektowanie zasady równego traktowania¹¹.

Ustawodawca polski wprowadził instytucję wspólnotowego wyczerpania prawa wprowadzenia do obrotu w art. 51 ust. 3 ustawy o prawie autorskim.

Rozwiązanie zastosowane przez ustawodawcę europejskiego jest wynikiem długiej linii orzecznictwa ETS dotyczącej swobodnego przepływu towarów we Wspólnocie. Chodzi o odpowiedź na pytanie, czy obowiązuje zasada wspólnotowego wyczerpania prawa wprowadzenia do obrotu i czy w konsekwencji podmiot autorsko uprawniony może skutecznie sprzeciwić się importowi egzemplarzy wytworzonych w innym kraju członkowskim. Trybunał wielokrotnie rozpatrywał sprawy dotyczące cyrkulacji egzemplarzy we Wspólnocie. Przykładowo można wskazać sprawy *Deutsche Grammophon* (1971), *Music – Vertrieb membran* i *K-tel* (1981), *Dansk Supermarked* (1981), *Cinéthèque* (1985), *EMI Electrola* (1989)¹². W sprawach tych ETS potwierdził zasadę wyczerpania prawa wprowadzenia do obrotu egzemplarzy, jeśli następowało to w dowolnym państwie członkowskim i za zgodą podmiotu autorsko uprawnionego. ETS we wspomnianych orzeczeniach faworyzuje zasady rządzące Wspólnym Rynkiem kosztem praw autorskich.

Ustawodawca ujedynolicił prawo wspólnotowe w zakresie najmu i użyczenia egzemplarzy utworów. Zagadnienie to zostało precyzyjnie unormowane w dyrektywie o najmie (dyrektywa o programach komputerowych jedynie wymienia prawo wynajmowania). Przed implementacją tej dyrektywy tylko Dania, Włochy i Wielka Brytania wprowadziły normy dotyczące najmu egzemplarzy utworów, a normy dotyczące użyczenia obowiązywały jedynie w Danii.

¹⁰ Por. pkt 24-25 i 27 uzasadnienia omawianego wyroku.

¹¹ Por. pkt 67-70.

¹² Tezy tych orzeczeń zob. [Röttinger, 1993, s. 75 i nast.].

Artykuł 1 dyrektywy pozwala wyodrębnić dwa sposoby korzystania z egzemplarzy utworów: najem i użyczenie. Dyrektywa wprowadza dwa prawa o charakterze wyłącznym. Wyłączny charakter wynika ze słów „prawo do zezwalania lub zakazywania” [Walter, 2001, s. 288, n.b. 2]. Oznacza to, że jedynie podmioty uprawnione mogą decydować o tym, czy egzemplarze będą wynajmowane lub użyczane. Każdy, kto chce prowadzić działalność polegającą na wynajmowaniu lub użyczaniu egzemplarzy utworu audiowizualnego musi uzyskać uprzednią zgodę podmiotu uprawnionego. Zgoda ta dotyczy osobno każdego egzemplarza udostępnianego widzom [Comte, 1993, s. 19]. Dyrektywa nie przesądza ani sposobu, ani formy wyrażenia tej zgody. Rozwiązania tego problemu należy poszukiwać w prawie poszczególnych państw członkowskich.

Najmem w rozumieniu dyrektywy jest ograniczone czasowo przekazanie egzemplarzy utworu do korzystania w celach bezpośrednio lub pośrednio gospodarczych lub komercyjnych. Użyczenie oznacza ograniczone czasowo przekazanie (egzemplarzy utworu) do korzystania niesłużące celom bezpośrednio lub pośrednio gospodarczym lub komercyjnym, oraz przekazywanie dokonane przez instytucje użyteczności publicznej.

Użycie przez ustawodawcę europejskiego sformułowania „ograniczone czasowo przekazanie” wskazuje na wolę wyraźnego rozgraniczenia postaci trwałego przekazania (sprzedaż, darowizna egzemplarza) od postaci przekazywania ograniczonego w czasie [Walter, 2001, s. 290, n.b. 7].

Dyrektywa dotyczy wyłącznie przekazania egzemplarzy ostatecznemu odbiorcy. Zasada ta nie została wyrażona *expressis verbis*, ale wyraźną wskazówkę pozwalającą na taką wykładnię dyrektywy znajdziemy w pkt 15 preambuły [Walter, 2001, s. 290-291, n.b. 9].

W zakresie czasowego przekazywania egzemplarzy utworu dokonywanego w ramach najmu i użyczenia mieszczą się cztery rodzaje zachowań: przekazanie do korzystania w celu bezpośrednio gospodarczym, pośrednio gospodarczym, bezpośrednio komercyjnym, pośrednio komercyjnym [Walter, 2001, s. 294, n.b. 14]. Cel bezpośrednio gospodarczy, czy komercyjny zostaje osiągnięty wtedy, kiedy działanie najmującego umożliwi korzystanie z utworu. Natomiast przy celu pośrednio gospodarczym i komercyjnym korzystanie z utworu jest efektem ubocznym najmu. Przykładem celu ubocznego jest przypadek publicznie dostępnych bibliotek zakładowych w odniesieniu do efektu reklamowego dla przedsiębiorstwa [Walter, 2001, s. 294, n.b. 15]. W przypadku najmu ustawodawca wskazał na pozytywne przesłanki: udostępnienie egzemplarza ma służyć osiągnięciu wskazanych celów. Natomiast w przypadku użyczenia określił przesłanki negatywne: udostępnienie egzemplarza nie służy osiągnięciu wymienionych celów. Trudności mogą pojawić się kiedy w praktyce próbujemy odróżnić cel gospodarczy od komercyjnego. Można przyjąć, że cel komercyjny jest podzbiorem celów gospodarczych polegającym na dążeniu do osiągnięcia efektów mar-

ketingowych (np. przekazanie egzemplarza w ramach umowy w zakresie reklamy, czy *product placement*).

Ustawodawca europejski włączył w zakres użyczenia przekazywanie egzemplarzy przez instytucje użyteczności publicznej. Wydaje się, że chodzi tu o publicznie dostępne instytucje użyczające egzemplarze.

Istotnym założeniem poczynionym przez ustawodawcę europejskiego jest przyjęcie zasady, że dyrektywa reguluje jedynie sytuacje polegające na umożliwieniu fizycznego kontaktu odbiorcy z nośnikiem. Wynika ono z zastosowania sformułowania „udostępnienie”. Same definicje nie wskazują bezpośrednio na fakt, że udostępnienie to ma dotyczyć egzemplarzy. Jednak połączenie definicji z brzmieniem art. 1 ust. 1 dyrektywy nie budzi wątpliwości, że udostępnienie ma dotyczyć egzemplarzy. Mimo przyjęcia założenia o istnieniu zdematerializowanych egzemplarzy nie możemy stosować dyrektywy do udostępniania utworów w sieci informatycznej w ramach usługi na żądanie. Usługi na żądanie mieszczą się bowiem w ramach prawa rozpowszechniania regulowanego przez dyrektywę o społeczeństwie informacyjnym.

Dyrektywa reguluje najem i użyczenie egzemplarzy czterech typów dóbr niematerialnych: utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i filmów. Ustawodawca wyszedł z założenia, że pierwsze trzy sformułowania mają identyczne znaczenia jak w umowach prawa międzynarodowego, na których jest oparte prawo autorskie w wielu krajach członkowskich. Przykładowo fonogram można definiować zgodnie z Międzynarodową konwencją o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych [Konwencja, 1997], zgodnie z którą fonogramem jest wyłącznie dźwiękowe utrwalenie dźwięków danego wykonania lub innych dźwięków. Jedynym dobrem zdefiniowanym w dyrektywie jest film. Filmami są udźwiękowane lub nieme utwory filmowe, dzieła audiowizualne oraz ruchome obrazy. Kategorią nadrzędną jest film (obejmujący utwory audiowizualne), gdy tymczasem w prawie polskim jest nią utwór audiowizualny (obejmujący filmy). Różnica ta ma charakter wyłącznie terminologiczny. Skoro film obejmuje również tzw. ruchome obrazy (dobra niematerialne niebędące utworami audiowizualnymi w rozumieniu prawa autorskiego) to jego ujęcie w prawie europejskim jest zbieżne z polską definicją wideogramu [Ślęzak, 2006, s. 44].

Dyrektywa (art. 2 ust. 1) określa podmioty uprawnione. Wyłączne prawo zezwalania lub zakazywania najmu egzemplarzy przysługuje: twórcy w odniesieniu do oryginału i egzemplarzy zwielokrotnienia jego utworu, artyście wykonawcy w odniesieniu do zapisu jego wykonania, producentowi fonogramu w odniesieniu do jego fonogramu, producentowi pierwszego zapisu filmu w odniesieniu do oryginału i egzemplarzy zwielokrotnienia.

Dyrektywa (art. 2 ust. 5) wprowadza domniemanie przeniesienia prawa najmu przez artystów – wykonawców na producenta wskutek zawarcia umowy (indywidualnej, lub za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania) o produkcję audiowizualną. Umowa może także zawierać odmienne

uregulowanie omawianej kwestii. Artykuł 2 ust. 6 umożliwia państwowym członkowskim wprowadzenie analogicznego domniemania co do twórców. Państwa członkowskie mogą także postanowić, iż zawarcie umowy między artystą-wykonawcą a producentem stanowi upoważnienie do najmu. Wszystkie domniemania dotyczą bowiem wyłącznie prawa najmu.

Wyłączne prawa najmu i użyczenia mogą występować w obrocie; mogą być przenoszone i odstępowane, oraz stanowić przedmiot licencji umownej (art. 2 ust. 4). Omawiana norma została zawarta w dyrektywie z uwagi na wielość podmiotów uprawnionych. Osoba korzystająca z egzemplarza, tzn. wynajmująca lub użyczająca go, musi uzyskać cały szereg autoryzacji (zezwoleń). Aby wyeliminować trudności związane z ich uzyskiwaniem wprowadzono możliwość obrotu prawami wyłącznymi [Comte, 1993, s. 45]. Państwa członkowskie mogą wybrać jeden z trzech systemów: przeniesienie prawa, odstąpienie praw (cesja) lub licencje umowne. Omawiany przepis został skonstruowany na zasadzie alternatywy rozłącznej. Wydaje się, że właściwy organ państwa członkowskiego ma wybór między dwiema możliwościami. Po pierwsze, może wprowadzić instytucję przeniesienia prawa najmu i użyczenia (ewentualnie cesji tych praw). Po drugie, może wprowadzić licencje umowne. Po trzecie wreszcie, może wprowadzić zarówno instytucję przeniesienia jak i licencje umowne.

Jedną z ważniejszych regulacji dyrektywy jest jej art. 4 przyznający podmiotom uprawnionym prawo do wynagrodzenia. Zgodnie z art. 4 ust. 1 w przypadku przeniesienia lub odstąpienia przez twórcę lub artystę-wykonawcę prawa najmu oryginału lub egzemplarza zwielokrotnienia filmu na producenta filmu zachowuje on roszczenie o stosowne wynagrodzenia za wynajem.

Zakres zastosowania omawianej normy został poważnie ograniczony w dwóch kierunkach. Po pierwsze, reguluje ona wyłącznie najem i nie ma zastosowania do wynagrodzenia wynikającego z prawa użyczenia [Walter, 2001, s. 327-328, n.b. 7-8]. Po drugie, dotyczy ona fonogramów i filmów. W doktrynie postuluje się uwzględnienie w omawianym przepisie także innych przedmiotów niematerialnych, które mogą być przedmiotem najmu [Walter, 2001, s. 328, n.b. 9].

Wynagrodzenie twórców ma być stosowne, co oznacza, że powinno ono odpowiadać zakresowi wkładu twórców lub artystów wykonawców do utworu¹³, oraz uwzględniać rozmiar eksploatacji (co wynika z określenia „wynagrodzenie za najem”) [Walter, 2001, s. 329, n.b. 11]. Jest to wynagrodzenie obliczane proporcjonalnie do liczby zdarzeń. Każde zdarzenie prawne, jakim jest wynajęcie konkretnego egzemplarza, rodzi obowiązek zapłaty wynagrodzenia. Ustawodawca nie przesądził sposobu zapłaty wynagrodzenia. W pkt 16 preambuły zawarł jedynie wyjaśnienie, że stosowne wynagrodzenie może być wnoszone w formie jednej lub kilku płatności każ-

¹³ Por. pkt 17 preambuły dyrektywy.

dorazowo przy zawarciu umowy lub w terminie późniejszym. Wynagrodzenie to jest płatne w dowolny sposób.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 twórca lub artysta-wykonawca nie może zrzec się praw do stosownego wynagrodzenia za najem. Rozwiązanie to wzmacnia pozycję podmiotów uprawnionych. Brak omawianej normy stwarzałby niebezpieczeństwo, że uprawniony jako słabsza strona umowy zostanie zmuszony przez producenta do rezygnacji z roszczenia o zapłatę. Podmiot uprawniony może przenieść¹⁴ na organizację zbiorowego zarządzania wykonywanie prawa do stosownego wynagrodzenia¹⁵. Możliwość przeniesienia dotyczy wyłącznie „wykonywania prawa”, a nie samego prawa jako takiego.

Przepis art. 5 dyrektywy dotyczy wyjątków od wyłącznego prawa publicznego użyczenia. Z konstrukcji art. 5 ust. 1 i 2 wynika, że w tej dziedzinie regułą jest istnienie wyłącznego prawa użyczenia. W konsekwencji podmiot udzielający egzemplarze musi uzyskać zgodę podmiotów uprawnionych. Kraje członkowskie mogą ustanowić wyjątki od wyłącznego prawa użyczenia. Jedynym warunkiem jest wprowadzenie wynagrodzenia przynajmniej na rzecz twórców (art. 5 ust. 1). Przepis ten ma praktyczne znaczenie dla bibliotek publicznych, ponieważ zgodnie z ust. 2 art. 5 jeśli państwa członkowskie nie wprowadzą wyłącznego prawa użyczenia w odniesieniu do filmów, to wprowadzą przynajmniej wynagrodzenie na rzecz twórców. Norma ta uchyla przyznaną w przepisie art. 5 ust. 1 swobodę ustalenia wynagrodzenia „stosownie do celów własnej polityki kulturalnej”. Wydaje się wątpliwe czy omawiana norma ma samodzielne znaczenie [Comte, 1993, s. 35]. Dokonując jej wykładni należy uwzględnić cele całej dyrektywy. W tym sensie norma z art. 5 ust. 2 jest dla twórców bardzo korzystna. Państwa członkowskie stanęły przed alternatywą: albo wprowadzić prawo wyłączne, albo roszczenie o wynagrodzenie – przynajmniej na rzecz twórców.

Polski ustawodawca dostosował prawo polskie do wspólnotowego w zakresie najmu i użyczenia egzemplarzy wprowadzając stosowne regulacje w zakresie definicji tych pól eksploatacji (art. 6 ust. 1 pkt 7 i 8 prawa autorskiego) i ich wyłącznego charakteru (art. 17 prawa autorskiego). Dostosowano je także w zakresie podmiotów uprawnionych: twórców (art. 50 pkt 3 prawa autorskiego), artystów wykonawców (art. 86 ust. 1 pkt 2b prawa autorskiego), producentów fonogramów i wideogramów (art. 94 ust. 4 pkt 3 prawa autorskiego) [Ślęzak, 2006, s. 120-123].

Pomimo, iż możemy powiedzieć, że polskie prawo autorskie zostało (co do zasady) zharmonizowane z dyrektywami istnieją jednak różnice, z których warto zdawać sobie sprawę. Mam tu na myśli te różnice, które mają związek z działalnością bibliotek.

¹⁴ Chodzi tu o wszystkie znane w prawie konkretnego państwa członkowskiego sposoby przeniesienia prawa podmiotowego na inną osobę. Zob. [Walter, 2001, s. 332-333, n.b. 20].

¹⁵ Wynika to z przepisu art. 4 ust. 3 i pkt 15 preambuły.

Przykładem wadliwej harmonizacji prawa polskiego z prawem wspólnotowym jest ustawa o ochronie baz danych [Ustawa, 2001]. Zawiera ona nieścisłości i błędy redakcyjne [Stanisławska-Kloc, 2002, s. 211 i nast.]. Nowelizacja z 2007 roku usunęła z ustawy ewidentnie sprzeczną z prawem wspólnotowym zasadę, że ochronie podlegały jedynie bazy danych niespełniające cech utworu [Barta i Markiewicz, 2010, s. 272-282 i 393]. Niektóre nieścisłości nie zostały jak dotąd usunięte. Mam tu na myśli zwłaszcza te przepisy ustawy, które:

1. Zrównują status producenta bazy danych i jego następcy prawnego (art. 2 ust. 2);
2. Definiując bazę danych pomijają przesłankę „wzajemnej niezależności” jej elementów (art. 2 ust. 1 pkt 1);
3. Zbyt szeroko określają zakres dozwolonego użytku publicznego;
4. Nie chronią przed eksploatacją nieistotnych części bazy danych w sytuacji, kiedy szkodzi to słusznym interesom producenta [Barta i Markiewicz, 2010, s. 208].

Trudno również twierdzić, że polskie prawo autorskie zostało w pełni zharmonizowane z dyrektywą o społeczeństwie informacyjnym (często nazywaną dyrektywą internetową). Dyrektywa zawiera rozbudowany katalog dozwolonych postaci korzystania z utworów, które są w istocie wyjątkami od praw wyłącznych. Wydaje się, że prawo polskie nie realizuje wszystkich wytycznych wynikających z tego katalogu. Wskazać należy następujące różnice:

- po pierwsze, przepis art. 23 prawa autorskiego ustanawiający instytucję tzw. dozwolonego użytku osobistego dotyczy wszystkich kategorii rozpowszechnionych utworów z wyjątkiem budowania według cudzego projektu architektonicznego lub architektoniczno-urbanistycznego oraz korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu. Tymczasem w świetle art. 5 ust. 2 pkt 2 dyrektywy spod zakresu omawianego przepisu powinien być wyłączony zapis nutowy;
- po drugie, zgodnie z przepisem art. 23¹ prawa autorskiego dopuszczalne jest tymczasowe zwielokrotnianie baz danych [Barta i Markiewicz (red.) 2011, s. 243]. Natomiast wspomniana dyrektywa o społeczeństwie informacyjnym nie obejmuje baz danych (art. 1 ust. 2 pkt e);
- po trzecie, wątpliwości może wywoływać przepis art. 29 ust. 1 prawa autorskiego w zakresie w jakim dotyczy on dopuszczalności cytatu w ramach „gatunku twórczości”. Z jednej strony można powiedzieć, że dyrektywa dopuszcza jedynie cytowanie w celu krytyki lub recenzji (art. 5 ust. 3 pkt d). W tym kontekście omawiany przepis nie jest zgodny z dyrektywą¹⁶. Jednakże z drugiej strony dyrektywa pozwala na korzystanie z utworów w celach karykatury, parodii lub pastiszu (art. 5 ust. 3 pkt k). Możliwa

¹⁶ W tym sensie, jak się wydaje [Barta i Markiewicz, 2010, s. 293].

więc jest interpretacja, zgodnie z którą, dopuszczalność cytatu mieści się w ramach „praw gatunku twórczości” [Barta i Markiewicz, 2011, s. 348; 2003, s. 446-447];

– po czwarte, zgodnie z przepisem art. 33¹ prawa autorskiego w celu reklamy wystawy publicznej lub publicznej sprzedaży utworów wolno korzystać z utworów już rozpowszechnionych w zakresie uzasadnionym promocją wystawy lub sprzedaży (z wyłączeniem innego handlowego wykorzystania). Dyrektywa (art. 5 ust. 3 pkt j) pozwala na korzystanie we wskazanym zakresie z „dzieł artystycznych”. Należy zastanowić się czy między prawem polskim a wspólnotowym zachodzi jedynie różnica terminologiczna, czy też ma ona charakter terminologiczny. Zdaniem J. Barty i R. Markiewicza omawiany przepis jest w tym zakresie niezgodny z dyrektywą [Barta i Markiewicz, 2010, s. 395]. Jednakże skoro utworem jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, rozumiany jako twórczość, i dodatkowo uznamy, że jest ona wyłącznym atrybutem artysty [Tatarkiewicz, 1975, s. 296], możemy utożsamiać twórczość z artystem. W tym sensie omawiany przepis jest zgodny z dyrektywą.

W świetle stanowiska zajętego przez ETS w wyroku z 26 października 2006 roku w sprawie Komisja p. Królestwu Hiszpanii [Wyrok, październik 2006] konieczne może okazać się ograniczenie licencji ustawowej dla bibliotek z art. 28 ust. 1 w celu zharmonizowania prawa polskiego z dyrektywą w sprawie najmu i użyczenia [Barta i Markiewicz, 2010, s. 395]. Przyjęte we wskazanym przepisie rozwiązanie wywołuje wątpliwości, ponieważ ustawodawca nie przewidział w nim stosownego wynagrodzenia dla podmiotów uprawnionych. Tymczasem dyrektywa (art. 6 ust. 1) przewiduje obowiązek wprowadzenia wynagrodzenia przynajmniej na rzecz twórców. ETS w sprawie przeciwko Hiszpanii orzekł, że „wyłączając obowiązek zapłaty wynagrodzenia należnego twórcom z tytułu użyczenia dokonywanego przez niemal wszystkie, jeśli nie wszystkie kategorie instytucji oddających w publiczne użyczenie utwory chronione prawem autorskim, Królestwo Hiszpanii uchybiło zobowiązaniom państwa członkowskiego ciążącym na nim na mocy ... dyrektywy...”. Należy jednakże pamiętać, że dyrektywa przyznaje możliwość wprowadzenia wyjątku od zasady wynagrodzenia twórców z tytułu użyczenia egzemplarzy, na rzecz „określonych kategorii przedsiębiorstw” (art. 6 ust. 3). Przez bibliotekę rozumiemy instytucję zajmującą się gromadzeniem, opracowywaniem oraz udostępnianiem czytelnikom materiałów bibliotecznych oraz samo miejsce dla tych materiałów (budynek, lokal) [Biblioteka, 2001, s. 219]. Wydaje się, że biblioteka w przedstawionym kontekście jest rodzajem „przedsiębiorstwa” w rozumieniu dyrektywy, co wskazywałoby, że nie ma niezgodności między prawem polskim a prawem wspólnotowym.

Stwierdzenie istnienia niezgodności między prawem polskim a prawem wspólnotowym ma duże znaczenie praktyczne. Oznacza bowiem, że prawo polskie należy znowelizować w celu jego dostosowania do prawa wspólno-

towego. Wynika to stąd, że w Unii Europejskiej istnieje utrwalone orzecznictwo ETS w kwestii wspólnotowej zasady odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za naruszenie prawa wspólnotowego¹⁷. Zasada ta ma zastosowanie do każdej sprawy, w której państwo członkowskie naruszyło prawo wspólnotowe, niezależnie od organu, którego działanie lub zaniechanie doprowadziło do takiego naruszenia [Wyrok, czerwiec 1999, 2000]. W wyroku w sprawie *Brasserie de pêcheur* ETS orzekł, że podstawą odpowiedzialności odszkodowawczej może być niewdrożenie lub niewłaściwe wdrożenie dyrektywy, o ile spełnione zostaną trzy przesłanki: prawo wspólnotowe nadaje poszkodowanym określone uprawnienia, naruszenie jest wystarczająco poważne, oraz istnieje związek przyczynowy między naruszeniem prawa wspólnotowego a wyrządzoną szkodą.

Bibliografia

- Barczewski M. (2007), *Traktatowa ochrona praw autorskich i praw pokrewnych*. Warszawa.
- Barta J., Markiewicz R. (red.) (2011), *Prawo autorskie i prawa pokrewne*. Warszawa.
- Barta J., Markiewicz R. (2010), *Prawo autorskie*. Warszawa.
- Biblioteka* (2001), W: *Popularna Encyklopedia Powszechna*, t. 2, Warszawa, s. 219.
- Colombet C. (1994), *Propriété littéraire et artistique*, Paris.
- Comte H. (1993), *Une étape de l'Europe du droit d'auteur*. „Revue Internationale du Droit d'Auteur” no 158, s. 3-73.
- Druesne G (1996), *Prawo materialne i polityki Wspólnot i Unii Europejskiej*. Warszawa.
- Gotzen F. (1975), *Het Bestemmingsrecht van de Auteur*. Brussel.
- Hendrykowski M. (1994), *Dystrybucja* W: *Słownik terminów filmowych*. Poznań, s. 72-73.
- Kępiński M. (1998), *Obowiązek zbliżania ustawodawstwa Polski do przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej*. „Przegląd Legislacyjny”, nr 1-2, s. 11-19.
- Kępiński M., Nowicka A. (1996), *Prawo autorskie i prawa pokrewne*. (Seria: Biała Księga, Polska – Unia Europejska, nr 27), Warszawa.
- [Konwencja, 1997] *Międzynarodowa konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych sporządzona w Rzymie dnia 26 października 1961 roku*. Dz. U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800.
- Linant de Bellfonds X. (2004), *Droits d'auteur et droits voisins*. Paris.
- Łazowski A. (2007), *Rozporządzenie jako źródło prawa Wspólnot Europejskich*.

¹⁷ Przykładowo można wskazać na wyroki ETS z dnia 19 listopada 1991 roku, 5 marca 1996 i 26 marca 1996; [Wyrok, 1991; 5 marca 1996; 26 marca 1996].

- „Europejski Przegląd Sądowy”, nr 3, s. 12 – 19.
- Matlak A. (2002), *Prawo autorskie w europejskim prawie wspólnotowym*. Kraków.
- Pajor T. (2007), *Harmonizacja prawa prywatnego z prawem Unii Europejskiej*. W: *Prawo cywilne – część ogólna*. Pod red. M. Safjana. Warszawa, s. 224-262.
- Pollaud-Dulian F. (1989), *Le droit de destination*. Paris.
- Preusser-Zamorska J. (2007), *Dozwolony użytek chroniony utworów*. W: *Prawo autorskie*. Pod red. J. Barty. Warszawa, s. 381-461.
- [Rezolucja, 2007] *Rezolucja legislacyjna Parlamentu Europejskiego z dnia 25 kwietnia 2007 roku w sprawie zmienionego wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie środków prawa karnego mających na celu zapewnienie egzekwowania praw własności intelektualnej*(COM(2006)0168 – C6-0233/2005 – 2005/0127(COD)) [online].[dostęp: 2012-07-07]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0145+0+DOC+XML+V0//PL>.
- Röttinger M. (1993), *L'épuisement du droit d'auteur et les règles de la libre circulation des marchandises*. „Revue Internationale du Droit d'Auteur” no 157, s. 51-127.
- [Rozporządzenie, 1993] *Rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 roku w sprawie wspólnotowego znaku towarowego*. Dz. Urz. Wspólnot Europejskich, seria L 1994.11.1.
- [Rozporządzenie, 2006] *Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 roku w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych*. Dz. Urz. Wspólnot Europejskich, seria L 2006.93.12.
- Schricker G. (red.) (1997), *Urheberrecht auf dem Weg zur Informationsgesellschaft*. München.
- Stanisławska-Kloc S. (2002), *Ochrona baz danych*. Kraków 2002.
- Ślęzak P. (2006), *Pola eksploatacji utworu audiowizualnego*. Katowice, Bydgoszcz.
- Ślęzak P. (2007), *Obieg egzemplarzy utworów w świetle prawa wspólnotowego*. „Europejski Przegląd Sądowy”, nr 3, s. 20-25.
- [Tabele, 2010] *Tabele ekwiwalencyjne do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*. Dz. Urz. UE z 2010 r. Nr 83, poz. 361.
- Tatarkiewicz W. (1975), *Dzieje sześciu pojęć. Sztuka, piękno, forma, twórczość, odtwórczość, przeżycie estetyczne*. Warszawa.
- [Traktat, 2004], *Traktat podpisany w Atenach w dniu 16 kwietnia 2003 roku między Królestwem Belgii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Irlandią, Republiką Włoską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Republiką Portugalską, Republiką Finlandii, Królestwem Szwecji, Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej) a Republiką Czeską, Republiką Estońską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Republiką Węgierską, Republiką Malty, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Słoweni, Republiką Słowacką dotyczący przystąpienia Republiki Czeskiej, Repub-*

- liki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej*. Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864; Dz. Urz. Wspólnot Europejskich seria L 2003.236.17
- [Układ, 1994] *Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z drugiej strony*. Dz. U. z 1994 r. Nr 11, poz. 38 (Załącznik).
- [Ustawa, 2001] *Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o ochronie baz danych*. Dz. U. z 2001 r. Nr 128, poz. 1402 z póź. zm.
- [Ustawa, 2006] *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (tekst jednolity). Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z póź. zm.
- Walter M.(red.) (2001), *Europäisches Urheberrecht*. Wien; New York.
- [Wyjaśnienia, 2007] *Wyjaśnienia do Karty Praw Podstawowych*. Dz. Urz. Unii Europejskiej z 2007 r. seria C, nr 303/02.
- [Wyrok, 1964] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 lipca 1964 roku. Flaminio Costa przeciwko E.N.E.L. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Giudice conciliatore di Milano - Włochy. Sprawa 6-64.
- [Wyrok, 1971] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1971 roku. Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH przeciwko Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Oberlandesgericht Hamburg - Niemcy. Sprawa C-78-70. Rec. 487.
- [Wyrok, 1974] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 (21) marca 1974 roku. Belgische Radio en Televisie i société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs przeciwko SV SABAM i NV Fonior. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Rechtbank van eerste aanleg te Brussel - Belgia. Sprawa C-127/73.
- [Wyrok, 1975] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16 grudnia 1975 roku. Coöperatieve Vereniging „Suiker Unie“ UA i inni przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich. Sprawa C-40/73, Rec. 1663.
- [Wyrok, 1981] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20 stycznia 1981 roku. Musik-Vertrieb membran GmbH i K-tel International przeciwko GEMA - Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Bundesgerichtshof - Niemcy. Sprawy połączone C-55/80; C-57/80, Rec. 147.
- [Wyrok, 1982] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 października 1982 roku. Coditel SA, Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, i inni przeciwko Ciné-Vog Films SA i inni. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Cour de cassation - Belgia. Sprawa 262/81. ERC 3381.
- [Wyrok, 1991] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1991 roku. Andrea Francovich i Danila Bonifaci i inni przeciwko Republice Włoskiej. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Pretura di Vicenza i Pretura di Bassano del Grappa - Włochy. Sprawy połączone C-6/90 oraz C-9/90. Rec., s. I-5357

- [Wyrok, 1993] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20 października 1993 roku. Phil Collins przeciwko Imtrat Handelsgesellschaft mbH i Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH i Leif Emanuel Kraul przeciwko EMI Electrola GmbH. Sprawy C-92/92 i 326/92.
- [Wyrok, 1994] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1994 roku. Paola Faccini Dori przeciwko Recreb Srl. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Giudice conciliatore di Firenze - Włochy. Sprawa C-91/92.
- [Wyrok, 1995] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 6 kwietnia 1995 roku. Radio Telefis Eireann (RTE) i Independent Television Publications Ltd (ITP) przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich. Konkurencja - Nadużycie pozycji dominującej. Sprawy połączone C-241/91 P oraz C-242/91 P
- [Wyrok, 5 marzec 1996] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 marca 1996 roku. Brasserie du Pêcheur SA przeciwko Bundesrepublik Deutschland i The Queen przeciwko Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd i innym. Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Bundesgerichtshof - Niemcy i High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court - Zjednoczone Królestwo. Sprawy połączone C-46/93 oraz C-48/93. Rec., s. I-1029.
- [Wyrok, 26 marzec 1996] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 marca 1996 roku. The Queen przeciwko H. M. Treasury, ex parte British Telecommunications plc. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: High Court of Justice, Queen's Bench Division - Zjednoczone Królestwo. Sprawa C-392/93. Rec., s. I-1361.
- [Wyrok, 1998] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16 lipca 1998 roku. Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG przeciwko Hartlauer Handelsgesellschaft mbH. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Oberster Gerichtshof - Austria. Dyrektywa 89/104/EWG. Sprawa C-355/96.
- [Wyrok, czerwiec 1999] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 1 czerwca 1999 roku. Klaus Konle przeciwko Republik Österreich. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien - Austria. Swoboda przedsiębiorczości. Sprawa C-302/97.
- [Wyrok, grudzień 1999] Wyrok Sądu pierwszej instancji (trzecia izba) z dnia 16 grudnia 1999 roku. Micro Leader Business przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich. Konkurencja - Dyrektywa 91/250/EWG. Sprawa T-198/98.
- [Wyrok, 2000] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 2000 roku. Salomone Haim przeciwko Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Landgericht Düsseldorf - Niemcy. Sprawa C-424/97. Rec., s. I
- [Wyrok, 2005] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (druga izba) z dnia 30 czerwca 2005 roku. Tod's SpA i Tod's France SARL przeciwko Heyraud SA. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Tribunal de grande instance de Paris - Francja. Równość traktowania - Zasada niedyskryminacji ze względu na przynależność państwową - Prawa autorskie i prawa pokrewne. Sprawa C-28/04.
- [Wyrok, wrzesień 2006] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (wielka izba) z dnia 12 września 2006

roku. Laserdisken ApS przeciwko Kulturministeriet. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym: Østre Landsret - Dania. Sprawa C-479/04.

[Wyrok, październik 2006] Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (trzecia izba) z dnia 26 października 2006 roku. Komisja Wspólnot Europejskich przeciwko Królestwu Hiszpanii. Uchybienie zobowiązaniom państwa człon-

kowskiego - Dyrektywa 92/100/EWG - Prawo autorskie - Prawo najmu i użyczenia - Brak transpozycji w wyznaczonym terminie. Sprawa C-36/05.

[Wyrok OTK, 2005] Wyrok w sprawie zgodności Traktatu Akcesyjnego z Konstytucją RP. „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A, Zbiór Urzędowy”, nr 5, poz. 49.

Piotr Ślęzak

Influence of the European Union law on Polish copyright law

Summary

The author discusses the influence of the European Union common law on the Polish copyright laws. The influence became visible after the accession treaty in 1994 when the perspective of Poland joining the European Union structures. The legislator began to introduce new copyright regulations compatible with European Union common law. After joining the EU in 2004, its common law became Polish law and constituted legality with the European common legislation. The legality should appear in the field of regulations following the UE in regards to primary and secondary law.

Dealing with the first of the presented problems, the author draws attention to respecting the freedom of the movement for goods, services, and labour policy, and the anticompetitive agreements. On the other hand, reviewing the second problem, the author discusses the compatibility of the Polish law within EU directives. The ground rules are compatible but the profound analysis of the copyright in Poland allows to observe much dissimilarity. The differences related with the libraries' activity are mentioned.